

obrazi izgubljenega časa: obrazi iz marijanišča

"Mladi ljudje sanjajo svoje sanje in se ne menijo za preteklost. Preteklost se sama lepi nanje. Vedno znova, na vsako generacijo," začne Helena Koder svoj najnovejši dokumentarni film *Obrazi iz Marijanišča*. Na drugi strani, lahko bi rekli v kontraplenu, so ustavljene podobe in zapečaten čas v starih fotografijah, iz katerih vstaja preteklo življenje.

Izhodišče dokumentarnega popotovanja skozi labirinte časov in usod nekdanjega Marijanišča je fotografija šestih mladih fantov, naslonjenih skozi okno, ki nosijo praznično obleko in na veselih obrazih nekaj lahkega, nekaj, kar jim pripada kakor vsaki mladosti – prihodnost. Na drugi strani podobe je moral biti pogled fotografa, morda dekleta, ki je v njihove nasmehe vnesel še nekaj posebne razposajenosti. Dobrih petdeset let pozneje so za okni stavbe, ki danes nosi ime dijaški dom Ivana Cankarja, novi mladeniči in mladenke, z novimi sanjami in prihodnostmi, in med njimi je dekle, ki jo zanima fotografija. Njeno iskanje današnjih obrazov tistih fantov prinese portrete poznanih ljudi.

Obrazi iz Marijanišča

V prepoznavni in dognani formi se naša vodilna dokumentaristka Helena Koder potaplja v preteklost nekdanj znamenitega Marijanišča, bornega domovanja otroških sirot, ki so na robu mesta in družbe sanjali svoje velike sanje, med njimi Lojze Kovačič, Peter Ovsec (vodič po praznih hodnikih in sobah dijaškega doma danes), Saša Vuga, Dane Zajc, Janez Menart in Ciril Zlobec, Viktor Blažič, Marjan Tomšič, danes uveljavljeni literati in predvsem krasni pripovedovalci. Na njihove zgodbe se je avtorica dokumentarca res lahko zanesla. "Kot da bi se znašel med zgodovinskimi špehi, iz katerih se bodo vsak čas privarile vse mogoče epohe," je prvi vtis Lojzeta Kovačiča, ki nas postavi pred vrata znamenite hiše in nam jih odpre.

Hiša ima okna, ki so oči, oči pa so okno v dušo. Tihi portreti izgubljenega časa, bežni krokiji obrojnih življenj (o katerih vendarle vemo toliko, da sta dovolj poteza, dve, ki nas povlečeta še enkrat v njihov svet) napolnijo prazne zidove z dušo, ki zvabi hrepenenje. Volčji čas, pravijo povabljenici, ki so maše zamenjevali za zornice, z različnimi občutki in prepričanji, a z isto mladostjo. Neznosna lahkost mladosti, ki se je ohranila na fotografijah, vstaja skozi okna postaranih obrazov, ki se po toliko letih spet nastavljajo kakor da istemu fotoaparatu. Ogleдалu časa. In vanj projicirajo svoje spomine, da bi še enkrat živeli svojo mladost, da bi še enkrat živeli. V tem zrcaljenju časa, v tej ironiji odseva – kaj pomenijo paradoksi povojnega časa in celo tragedije povezane z njim? Posmehi ob spomilih na ideološke vojne v tem mikrokozmosu, zasanjanja ob spomilih na ljubezni.

Portret časa, v katerem so stali, kakor na nekem začetku, vsak s svojim mladostnim hrepenenjem, ki se je zdelo večje od življenja, vsak s svojo grozo spričo neuresničljivosti sanj, in ki ga zdaj zrejo z nemočnim spominom, v katerem je komaj še slutnja bolečine. "Sem, kar nisem še nikoli bil, sem, kar ne bom nikdar več," lovi Ciril Zlobec esenco mladosti, ki je in hkrati že izginja v čisti sedanjosti. Lahko v tem ironičnem zrcalu vidimo postarane obraze današnje mladine, ki navidez brezbrizno živi mimo teh govorečih zidov? Preteklost se sama lepi nanje, zanesljivo, in čeprav se zdi (kako, da se to vedno zdi?), da jim je lepše poslano in da ne bo nič iz njih, je pred nami enako dragocena mladost, ki jo čutimo v tem postaranem pogledu, kako nam pred očmi odhaja, kako se bo izgubila.

Iskanje izgubljenega časa, ta najbolj proustovska kategorija, obseda Heleno Koder v zadnjem času. *Magdalenice* so bile tako ali tako o Proustu (in o njegovem slovenskem alter egu, gospe Radojki Vrančič), *Prizori iz življenja pri Hlebanjevih* so prežeti s strukturo lepljivega časovnega traku, celo dvostranskega lepljivega traku, na katerega se sinhrono lepita preteklost in sedanjost. Njen prvi vrhunec so bili direktni dokumentarni vdori v čas (in prostor, seveda), s katerimi sta v osemdesetih z Lužnikom lovila neposredno sedanjost, zdaj so na vrsti umirjena odpečatenja preteklih časov. Drugi vrhunec dolguje Proustovi senzibilnosti.

Mozaik človeških obrazov-spominov napolni Marijanišče z neminljivo dušo, njegove hodnike in sobe z živimi slikami. Za nas, ki smo videli film, bo odslej skrivni muzej. In ti obrazi, ki jih poznamo že od prej, so na koncu vendarle obrazi najdenega časa.

Vlado Škafar

študentski filmi 2001

Če si dovolimo malenkostno polemiziranje, lahko začnemo z ugotovitvijo, da je v zadnjih šestih, sedmih letih portoroška sekcija študentskih filmov vzbujala skoraj toliko zanimanja kot predstavitev novih del slovenske celovečerne filmske produkcije. Vsaj pri tistih, ki smo menili, da je slovenski film – bolj kot denarja in "dobrih" scenarijev – potreben predvsem sveže krvi, novih idej in pristopov. Bili smo namreč pričča formiranju, vzniku cele generacije izjemno nadarjenih cineastov, katerih prvi koraki so s svojo drugačnostjo vzbujali upanje, da bo končno prišlo do težko pričakovanega preloma,